

Байтенова Н.Ж., *Даулетбекқызы Д.

¹Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті,
Қазақстан, Алматы қ., *e-mail: dinaar_93_93@mail.ru

ДЕСТРУКТИВТІ ДІНИ АҒЫМДАР ҚЫЗМЕТІНЕН ЗАРДАП ШЕККЕНДЕРГЕ КОНСУЛЬТАТИВТІК-ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ КӨМЕК КӨРСЕТУДІҢ НЕГІЗГІ ЖОЛДАРЫ

Бұл мақалада деструктивті діни ағымдардың қызметінен зардап шеккендерге консультативті-психологиялық көмек көрсетудің негізгі жолдары және әдіс тәсілдері көрсетілген және бұл әдіс тәсілдер әлемдік деңгейде танымал ғалымдардың Роджерс К., Франкл В., С.Хассен еңбектеріне негізделе отырып жазылған. Дін біздің қоғам дамуының негізгі бір факторына айналғанын ескеретін болсақ, адам баласының деструктивті діни ағымға ден қоюы да оған психологиялық тұрғыдан нақты әсер етудің арқасында іске асырылатынын естен шығармауымыз қажет. Ал бұл дегеніміз халық өмірінің, денсаулығы мен бақаттылығының, саяси-құқықтық, рухани-танымдық және әлеуметтік қауіпсіздігі болып табылады. Деструктивтік діни ағымдардың қызметінен зардап шеккен 1134 адам оңалтылды. Бұл радикалды және деструктивтік діни ағымдардан зардап шеккендерге көмек көрсету орталықтарының белсенді жұмысы нәтижесінде орындалды. 2017 жылдың бірінші жартыжылдығында ел аумағында 5000-нан астам іс-шара өткізіліп, оған 6630 адам қамтылды. Бұл туралы Дін істері және азаматтық қоғам министрлігі хабарлады. Мақалада діндердің жаһандық проблемаларының адам өмірінің түрлі жіктеріне және өркениеттің болашағы туралы мәселені шешуге ықпал етуге арналған. Мақалада әр түрлі бағыттағы ойшылдардың жаһандық мәселелерін шешу жолдары мен әдістері қарастырылады.

Түйін сөздер: деструктивті діни ағымдар, консультативті-психологиялық көмек, К. Роджерс, В. Франкл, С.Хассен.

Baitenova N.Zh., *Dauletbekkyzy D.

Al-Farabi Kazakh National University
Kazakhstan, Almaty, *e-mail: dinaar_93_93@mail.ru

The main ways of providing counseling and psychological assistance to victims of the activities of destructive religious movements

This article discusses the main ways and methods of providing counseling and psychological assistance to victims of the activities of destructive religious organizations, while the authors of this article relied on the methodology of such famous world-renowned scientists as Rodgers K., Frankl V., S.Hassen. We should not forget what role religion plays today in the life of modern society; we should not lose sight of the influence of the psychological factor in the involvement of our fellow citizens in the ranks of destructive organizations. This means the direct impact of this factor on the quality of life, health and well-being, ultimately, on the political, legal, spiritual, moral and social security of our people. Today, as a result of psychological counseling, 1,134 people have been rehabilitated. This became possible with the active work of the centers in providing counseling and psychological assistance to victims of the activities of destructive religious organizations. In the first half of 2017 on the territory of our country, more than 5,000 events of this type were held, as a result of which 6,630 people were covered with psychological counseling. This was announced by the Ministry of Public Accord. The article is also devoted to the role of religion in the globalizing world and its influence on the future development of human civilization. The article also discusses the positions of various researchers in this area who stand in different scientific positions.

Key words: destructive religious movements, consultative psychological help, Rogers K., Frankl V., S. Hassin.

Байтенова Н.Ж., *Даулетбекқызы Д.
Казахский национальный университет имени аль-Фараби
Казахстан, г. Алматы, *e-mail: dinaar_93_93@mail.ru

Основные пути оказания консультативно-психологической помощи пострадавшим от деятельности деструктивных религиозных течений

В данной статье рассматриваются основные пути и методы оказания консультативно-психологической помощи пострадавшим от деятельности деструктивных религиозных организации, при этом авторы данной статьи опирались на методологию и методику таких известных ученых с мировыми именами как Роджерс К., Франкл В., С.Хассен. Мы не должны забывать какую роль сегодня играет религия в жизни современного общества, нельзя упускать из виду влияние психологического фактора при вовлечении наших сограждан в ряды деструктивных организации. Это означает непосредственное влияние данного фактора на качество жизни, здоровье, благосостояние, в конечном счете, на политико-правовую, духовно-нравственную и социальную безопасность нашего народа. Сегодня в результате консультативно-психологической помощи оздоровлены 1134 человек. Это стало возможным при активной деятельности центров по оказанию консультативно-психологической помощи пострадавшим от деятельности деструктивных религиозных организации. В первой половине 2017 г. на территории нашей страны было проведено более 5000 мероприятий данного направления, в результате которого консультативно-психологической помощью были охвачены 6630 человек. Об этом было объявлено Министерством общественного согласия. Статья так же посвящена роли религии в глобализирующем мире и ее влиянии на будущее развитие человеческой цивилизации. В статье также рассматриваются позиции различных исследователей по данному направлению стоящих на разных научных позициях.

Ключевые слова: деструктивные религиозные течения, консультативно-психологическая помощь, Роджерс К., Франкл В., С.Хассен.

Кіріспе

2017 жылдың бірінші жартыжылдығынан бері деструктивтік діни ағымдардың қызметінен зардап шеккен 1134 адам оңалтылды. Бұл радикалды және деструктивтік діни ағымдардан зардап шеккендерге көмек көрсету орталықтарының белсенді жұмысы нәтижесінде орындалды. 2017 жылдың бірінші жартыжылдығында ел аумағында 5000-нан астам іс-шара өткізіліп, оған 6630 адам қамтылды. Бұл туралы Дін істері және азаматтық қоғам министрлігі хабарлады (Төрежан Қ., последнее обновление сайта: 1 августа 2017, <https://aikyn.kz/2017/08/01/22198.html>).

Дін біздің қоғам дамуының негізгі бір факторына айналғанын ескере отырып, ақпараттық және рухани болмысымызды қалыптастырушылар өзара тығыз байланыста болатын бұл психологиялық саласының қауіпсіздігіне аса үлкен мән беру керек. Өйткені адам баласының деструктивті діни ағымға ден қоюы да оған психологиялық тұрғыдан нақты әсер етудің арқасында іске асырылады. Ал бұл дегеніміз халық өмірінің, денсаулығы мен бақуаттылығының, саяси-құқықтық, рухани-танымдық және әлеуметтік қауіпсіздігі болып табылады.

Осыған орай, бүгінгі таңда Астана қаласы бойынша «Рухани қоғам әлемі» Қоғамдық қорының дағдарыс орталығының психологтары «Дін

проблемаларын зерттеу» орталығының деструктивті діни ағымдардан зардап шеккендерге психологиялық көмек беру бөлімі деструктивті діни ағымдардың әсеріне ұшыраған адамдармен оңалту жұмыстарын жүргізуге бағытталған психологиялық консультативтік жұмыстарын жүргізіп келеді. Санасының діни бақылаудың шырмауында қалған адамдарды негізінен төрт топқа бөлуге болады: психикалық, психосоматикалық, соматикалық және әлеуметтік. Олардың әрқайсысының өзіндік зардаптары бар. Түрлі діни ағымдардан зардап шеккендерге және олардың жақын туыстарына әлеуметтік-психологиялық кеңес беру жұмыстарын және оларды реабилитациялау әрі қалыпты өмірге бейімдеу жұмыстары тұрақты жүргізіп келеді. Қазіргі таңда зардап шеккен азаматтар мен олардың отбасы әрі жақын туыстары орталықтың көмегіне жүгінуде.

Негізгі бөлім

Орталықтың көмегіне жүгінген зардап шеккен азаматтардың деструктивті діни ағымдар идеясымен жүруге итермелейтін психологиялық себептеріне тоқталсақ, деструктивті діни ағымдардың адам денсаулығына келтіретін қауіп оның адам психикасына жасайтын ықпалынан көрінеді. Адам психикалық дабылдардың әсері-

нен өз көзқарастарын, пікірлерін, сезімдері мен мақсаттарын басқаша түрде қайтадан құрады.

Деструктивті діни ағымдарда мұндай ықпалға түскен адам кінәлі, әлденеге мазасызданған, топқа тәуелді, сәби тәрізді қауқарсыз кейіпте болады. Қауымның жаңа мүшесі (неофит) дербестігін, өз бетінше шешім қабылдау және сыни пікірлер айтып, өз көзқарасын білдіру қабілетін мүлдем жоғалтады. Оның үстіне, мұндай тәуелділіктегі адамның бойында, өзіне-өзі қол жұмсап, зорлық жасауға бейімділік сияқты психологиялық ауытқушылыққа бейім болады. Мұндай психикалық әсер ету немесе адамды мәңгіртке айналдыру, бағдарлау, адамдардың миын айналдыру, қоғамдық сананы басқарып, жетекшілік ету дін атын жамылған жаңа діни ұйымды басқарудың әдісі мен ұйымға билікті жүзеге асырудың тәсілі болып табылады. Түңілгендік, шарасыздық, мазасыздықты басынан кешірген кез-келген адам деструктивті діни ұйымның потенциалды құрбаны болуы мүмкін. Адамдар сектадан күнделікті өмірде өздерін жоғалтып алған, айрылған нәрселерін тапқысы келеді: жақындары тарапынан түсіністік және қолдау, сенімділікке ие болып, перспективасының анықтығын білу, сонымен қатар бойындағы тәуелділік пен қорқыныш, сондай-ақ жауапкершілік және кінәлілік сезімінен арылды жаңа діни ағымдар мүшелері көп жағдайда ақиқаты тану ретінде, діни үйлесімділік ретінде қабылдайды.

Діни қозғалыстар іс-әрекетінің адамның өміріне, денсаулығына келтіретін қаупі жалған сауықтыру, жалған медициналық ілімдер арқылы, оккультті, эзотерикалық (Күн сәулесімен емдеуді насихаттайтын «Аллы-аят», Фархат ата, сонымен қатар рұқсат қағазы немесе тиісті медициналық білімі жоқ болып тұрса да емдік сеанстарын жүргізетін «Ақ жол» және оның «Ата жол» атты тармағы жолдар арқылы жүзеге асады. «Иегова куәларының» сенушілері қан құйғызудан бас тартса, «Радостея» діни бірлестігі әртүрлі ырғақ, ритмдердің көмегімен адамға өзінің өмірін басқаруға, оны бағдарлауға т.б. үйретеді (Роджерс К., 1994).

Жоғарыда айтылғандай сектаға мүшелікке тарту жұмысы адамдар күйзеліп жүрген болса, эмоциялық құлдырауды басынан кешіп жүрген жағдайда өз жемісін береді. Күйзеліс қазіргі заманның бірден бір көрсеткіші болып тұр. Адамдар жұмыста да, мектепте де, отбасылық мәселелер туындаған жағдай да, денсаулығы күрт нашарлаған кезде де, тіпті жаңа жұмысқа ауысқан жағдайда да, тұрғылықты мекен-жа-

йын өзгерткенде де, қаражатсыз қалған кезде де, жақын адамын жоғалтып және өмірде өз орнын таппаған жағдайда күйзеліске тап болады. Әдетте біздің қорғаныс механизмimiz күйзеліспен күресуге көмектеседі, бірақ сол кезде біз діни ұйымдарға жаңа мүшелер іздеп жүрген адамдардың құрығына ілінуіміз ғажап емес. Осындай кезде бізге айтылған әрбір құптаулар мен жақсы өмір сүруге деген итермелеушілік біздің алға қойған мақсатымызды жойып, жаңа белестерге жетелейді. Адамдар харизматтық топтарға енгеннен кейін күйзелістерінен құлан таза айығып өздерін жеңіл сезіне бастайды. Топтан алшақтаған сайын күйзеліс күшейіп, өздерін бақытсыздар санатына қосып, топсыз өмір сүре алмайтындай жағдайға жетеді. Әрбір осындай «Тәжірибе» тиімді оқыту, үйрету құралы ретінде қолданылады. Адамдарды діни топқа тарту үшін бейне және аудиотаспаларға жазылған, сигналдардың көмегімен соқыр санаға әсер ету технологиясы белсенді пайдаланылады. Кино таспасының секундына 24 кадр жылдамдықпен қозғалатындығы белгілі. Мұндай жылдамдық кезінде адамның көзі экранда болып жатқанның бәрін көріп үлгереді. Алайда, егер қосымша 25 кадр енгізетін болса, ол көзге көрінбей қалады, бірақ бейсанаға енеді. Саналы түрде қабылданбай, бірақ бейсанаға белсенді әсер ететін, ақпаратты дыбыстық жолға дәл осылай жазуға болады. Сонымен қатар, мұндай технологиялар БАҚ-да, бұқаралық уағыз кезінде стадиондарда, партия жиындарында және басқаларда пайдаланылуы мүмкін [Хассен С., 2001].

Бейнематериалды көргеннен кейін, не діни қауым ұсынған, аудиоматериалмен қоса уағызды тыңдағаннан кейін, адам тек қисынды және саралы ойлауынан тынылып қана қоймай, сонымен бірге айналадағы өмірдің шындығын барабар қабылдау қабілеттілігін жоғалтады. Және де адам осыдан кейін шындықтың әдеттегі туннеліне бірден оралғанмен де, өзіне не болғандығын түсіну жағдайында болмайды.

Аудиторияны трансқа енгізу үшін медитацияға жүгіну міндетті емес. Белгілі сөздерді үнемі қайталау және соған назарларын аудару сияқты тәсілдерді де пайдалануға болады. Осындай күйдегі топқа қарап тұрып, адамдардың трансқа қашан ене бастайтындығын оңай байқауға болады. Бұл сергектік жағдайындағы түске ұқсас: олар босаңсиды, сирек жыпылықтай бастайды және жұтыну рефлексі байқалады, айналасындағыларды елемейді, ал көзқарасы немқұрайлы болады. Адамдар

осындай жағдайда болған кезде арам ниетті манипуляторлар оларға шындықты бұрмалайтын, тіпті ақылға сымайтын сенімдерді сендіруі мүмкін. Сендіру тиімділігі тыңдаушылардың эмоционалды жағдайына және елестету күштеріне, сондай-ақ сендіруді іске асыратын, дәріс берушінің харизмасына байланысты болады. Транс жағдайында сендіру объектісі болған адам, сергектік жағдайында тұлғаның екі жүзділігіне ұшырауы мүмкін.

Деструктивті діни ағымдардан зардап шеккендерге және олардың жақын туыстарына әлеуметтік-психологиялық кеңес беру жұмыстарын және оларды реабилитациялау әрі қалыпты өмірге бейімдеу жұмыстары бірнеше кеңестік-түзетуші жұмыстарының блогынан тұрады. Ол қатан уақыттық шектеулерге ие емес. Ол жарты жылдың көлемінде жүргізілуі мүмкін. Қоғамға бейімдеу жұмыстары бұрынғы діни ұйым мүшелерінің тап болатын негізгі проблемаларын анықтаудан тұрады, бұл оңалтудың негізгі бағыттарын қоюға көмегін береді. Оңалту сынағынан өтушілердегі психикалық-эмоциялық саладағы бұзылушылықтардың болуы олардың өмірлік негізгі мәнді бағыттарын жоғалтумен байланысты.

Алайда өмірдің мәнін іздеу мәселесі бәрімізді бірдей толғандырады, біз өзімізге мынадай сұрақтар қоямыз: «Мен кімін? Менің бұл өмірдегі орным қандай?», алайда оңалту сынағынан өтушілерде бұл процесс мақсатқа айналған, бұл олардың психикалық бұзылыстарын тудырады. Әр жаңадан келген индивид діни ұйымға келу және оның өміріне қатысу біртіндеп мақсаттан оның өмірінің мәніне айналатындай етеді. Сынақтан өтушілер өздерінің діни ұйымнан кеткендегі өмірінің мәнінің жоғалғандығын, олардың өмірі пайдасыз, мағынасыз болып қалғандығын айтады: «Мен енді кімге керекпін?», «мен алдап кетті деген сезім мені тастамай қойды».

Оңалту жұмыстарының алғашқы диагностикалық бөлігі аяқталысымен, сынақтан өтушілердің қатан талабымен олардағы мәселелерді әрі қарай оңалту мақсатында кеңестік әңгімелер жүргізіледі. Оның барысында келесідей әдістер мен амалдар қолданылады: психотерапевтілік интервью әдісі, К. Роджерстің психологиялық кеңестік принциптері, С. Хассеннің стратегиялық әсер ету амалы мен В. Франклдың логотерапевтикалық амалы тұрақты жеке қасиеттерді анықтау керек болды, ол олардың діни ұйымға кіруіне әсер еткен қасиеттері болып табылады.

Деструктивті діни ағымдардың көшбасшылары мынадай негіздерге сүйенеді: өздері-

нің ізін қуушылардың білім деңгейін арттыру, табысты болашақпен қамтамасыз ету, қатты аурулардан арылуға көмектесу т.б. Бұл қазіргі заманғы адамдар үшін кризистен шығудың бірден-бір амалы. Ол әлеуметтік, білім, медицина жүйелерінің құлдырауымен сипатталады да, адамдар осындай топтарға еріп кетеді.

Бұрынғы тіреулердің құлдырауы, қоғам мүшелерінің түрлерінің ұлғаюы, ұлттық, экономикалық, діни сипаттағы сынды факторлар тұрғындардың әр түрлі қабаттарындағы адамдардың арасындағы конфликтілердің көбеюіне алып келді. Қоғамда бірдей емес жеке мүмкіндіктердің қалыптасуы, «кедейлер» мен «байлардың» арасындағы үлкен айырмашылық қанағаттандырылмағандықты, сенімсіздікті, оның мүшелерінің көңілінің қалуын тудырады. Қоғам мағынасыздық, бостық, бөлінушілік және әлеуметтік анемия сезімімен байланысты адамдардың тобы ұлғайды, ол «Құдаймен байланыстың үзілуін» сезімдерімен байланысты. Бұл жағдайда қауіптілік мынада: барлық секталар адамның күшін емес, оның әлсіздіктерін шақырады, осылайша адамды сенімділік сезімінен қанағаттанбау сезіміне алып келеді. Деструктивті діни ағымға түскенде адам өзін тәуекелге бел буу сынды қасиеттен айырады, оған қарапайым адамға сияқты өмірдің қуаныш сезімдері тән емес. Ол дәстүрлі емес діндер адамды невротикке айналдырып, оның өмірін шектеу, кедейлендіреді, оны толықтығынан айырады деп санаған. Деструктивті діни ағымдардан зардап шеккен адамдардағы негізгі проблемалардың анықталуының табысты, әрі өнімді әдісі, сондай-ақ осындай адамдарға көмектесудің жолдарының бірі С. Хассеннің стратегиялық өзара әрекет етудің тұжырымдамасы болып табылады. Осыған орай, кеңестің, әңгімелесулердің кезінде С. Хассеннің екі әдісі қолданылады, олардың құрамына «стратегиялық өзара әрекет етудің әдісі» де кіреді:

– bite-моделін қолдану арқылы психотерапевтикалық интервьюді қолдану.

– діни ұйымдар идеологиясының тұлғаға жағымсыз әсер етуінің салдарына психологиялық талдау жұмысын жүргізу.

С. Хассеннің өзінің зерттеулерінің негізінде жасаған тұжырымдамалары бұрынғы діни ұйым мүшелерінің қарапайым өмірге қайтып келуі туралы оптимистік ойды ұялатады: «Жақындармен араласу кезінде діни ағымның алдауына дейінгі тұлға мен үнемі адаммен бірге болушы шынайы «менін» ажырата білу керек. Тіпті діни ағымда туылған адамдардың өзін-

де өзіндік «мені» болады. Шынайы «мен» ғана адамды діни ағымның арбауынан құтқаруға үміт болады, тіпті топта жүргеніне он жыл өтсе де. Ақпараттанған отбасы мен достары команда ретінде жұмыс істей бастаса, діни ағымның тұлғаның миына құйдырған ойларының бәрі бұзылады» (Франкл В., 1999).

Клиент орталықтанған психотерапияның принциптері. К. Роджерстің тұжырымдамасы клиенттерге көрсетілетін көмектің гуманистік бағыттарының біріне жатады, ол «емдеу әңгімесі» деп атаған психологиялық кеңес берудің негізгі принциптерін жасаған болатын:

- эмпатикалық тыңдау;
- психологпен сенімділікті орнату, оның жағынан қызығушылықтың танытылуы;
- бағалаусыз тыңдаумен, бұйрықтармен тыйым салулардың болмауы;
- мәселемен байланысты сезімдерін еркін көрсетуге ұмтылдыру;
- тұлғаның ішкі потенциалына сүйену;
- өз-өзін түсіну мен өз-өзін қабылдау сезімдерін арттыру – инсайтқа алып келу;
- әңгімелесулердің негізгі міндеті – клиентке таңдаудың мүмкіндігін түсіндіру, тәуелділіктен босату, өздерінің күштеріне деген жоғарғы сенімділік.

Жүргізілген жеке әңгімелесулердің негізінде келесідей ерекшеліктер анықталды:

– кеңестік әңгімелесу бұрынғы діни ағым мүшелеріне оларды мазалайтын мәселелерді басқа адамға толықтай сеніммен айтып, өзіне қатысты ешқандай сыни ойларды естімеуге мүмкіндік береді. Олардың әрекеттеріне баға бермейді және оларды ауру деп санамайды;

– зардап шеккен діни ағым мүшелерімен жұмыс істеу кезінде ең жоғарғы тиімділікке әзілдесіп әңгімелесу, күрделі әдеби мәселелерді талқылау, философиялық тақырыптарға талқылаулар әдісі нәтижесін берді, бұл адамдардың өзіндік ойларының қалыптасуына және өздерінің ойларын қоғамдағы адамдарға еркін жеткізе алуына ықпал етеді;

– оңалту жұмыстарының келесі әдісі логотерапия өзінің негізгі мақсаты етіп өмірінің мәнін табуына көмектесу болып табылады. Өмірдің мәніне ұмтылу оны өмір бойы жақсы жолда жүруіне ықпал етеді. Бұл кезде адам өзінің рухани кризисін өз бетінше жеңе алады.

Экзистенциялық жол адамның толыққанды жақсы өмір сүруінің үш бөлінбейтін бөлшектерін білдіреді:

– жағымды, эстетикалық, рухани тұрғыда байытатын өмір жақтарын ойлану қабілеті.

Өмірді бірдеңе үшін емес, ештеңеге қарамастан жақсы көру қабілеті, болып жатқан жағдайларға берілу қасиеті адамның іштей дамуының негізі болып табылады. Бұл кезде қобалжулардың негізгі көзі басқа адамдармен араласу болып табылады;

– күнделікті өмірінде кездесетін нәрселерді жақсарту, өзгерту, пайдалы іске асырту қасиеті, қоршаған ортаға ену және оған өзінің әрекеттерімен, идеяларымен әсер ету қабілеті;

– адамның бойындағы барлық жақсылықты аша отырып, мүмкін емес жерлерде бәрін пассивті түрде көтеру емес, бәрімен бірдей жақсарту үшін күресу қабілеті. Жеке тұлғалық өмірлік қондырғыларды орнату қабілеті;

– логотерапия әр түрлі жағдайларды талдай отырып, қабілеттері мен мүмкіндіктерін дамытады. Олар жақсылық пен жамандықты айыруды, таразыға салып мәселелерді қарастыруды үйренеді. Адам кез-келген жағдайларды дұрыс шеше отырып, өзіндік өмір жолын таңдайды [5].

Консультативті кеңес кезеңінде біз Ф. Франклдың сипаттаған үш негізгі логотерапия әдісін қолдануымызға болады:

– парадоксты интенция: қорқыныштар өз-өздерін тудырады, сондықтан оңалту жұмысынан өтушілер өздерінің қорқыныштарынан олардың үстінен күле қарау арқылы арылуы керек болады. Г. Олпорт былайша ойлаған: өз-өзіне деген бақылау өзінің үстінен, өзінің кемшіліктерінің үстінен күлуден арта түседі. Бұл әдіс қорқыныш, үрей сынды қасиеттерден арылуға мүмкіндік береді, соның нәтижесінде бұрынғы діни ұйым мүшесі алдындағы ойларының абсурдтылығы, болмашы нәрсе болғанын түсінеді;

– дерефлексия – жалықтыратын өзін-өзі бақылаудан арылту. Бұл әдіс оңалту жұмысында назарын фрустраторлардан жағымды объектілерге ауыстыруына ықпал етеді, сондай-ақ ішкі күйін құртушы жағымсыз сөгулерді елемеуші, құртушы рухани тепе-теңдік орнатылады. Негізгі мақсаттардың бірі – аяушылықтан және екі пайда болатын мәселелерге әсер етудің өнімсіз әдістерінің: «адекватты емес пассивтілік» пен «адекватсыз активтілік» әсердің болмауына алып келеді;

– жағымсыз психикалық-эмоционалдық күйлерді жеңу: депрессияға, қобалжуға, қорқыныштарға арналған логотерапия. Бұл жердегі басты мәселе бұрынғы діни ағым мүшелерінің бойыннан өмірден кейінгі өлімнің алдында қорқынышын, ақыр заманның алдындағы қорқынышын жою [6].

Қорытынды

Логотерапия психикалық талдаудан негізгі мақсаты мағынаны жүзеге асыру мен құндылықтарды өзектендіру арқылы адамды жеке тіршілік иесі ретінде санайтындығымен ерекшеленеді. Адамды өмірдің мәні бар екендігіне сендіру керек. Дінтанушы ретінде, осындай тақырыптарда пікірлесулер діни орталықтарда және

оқу мекемелерінде жиі талқылануы керек, деструктивті діни ағымдардың арбауына түсушілер қатарын азайтудың бір амалы болып табылады. Сондықтан бұл бағытта бірлесіп атқаратын жұмыс жеткілікті.

Мемлекет тарапынан қолға алынып отырған іргелі шараны жүзеге асыруда үкіметтік емес ұйымдардың да қосатын үлесі қомақты болмақшы.

Әдебиеттер

aikyn.kz. Мыңнан астам адам діни ағымдардан зардап шекті. Последнее обновление сайта: 1 августа 2017, <https://aikyn.kz/2017/08/01/22198.html>

Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека. (М., 1994)

Хассен С. Освобождение от психологического насилия: деструктивные культы, контроль сознания, методы помощи. (Прайм-Еврознак, 2001).

Франкл В. Психотерапия на практике. (СПб, 1999)

islam dini.kz Последнее обновление сайта: <https://www.islamdini.kz/catalogs/28>

Новости Казахстана: https://aqparat.info/news/2015/12/12/8194747-destruktivti_zhalgan_dini_agymdar_kyzmet.html

References

aikyn.kz. Myñnan astam adam dini aǵymdardan zardap shekti. Poslednee obnovlenie saita: 1 avgýsta 2017, <https://aikyn.kz/2017/08/01/22198.html>

Rodgers K. Vzglyad na psihoterapiyu. Stanovlenie cheloveka. (M., 1994)

Hassen S. Osvozhdenie ot psihologicheskogo nasiliya: destruktivnye kulty, kontrol soznaniya, metody pomoi. (Praym-Evroznak, 2001).

Frankl V. Psihoterapiya na praktike. (SPb, 1999)

islam dini.kz Poslednee obnovlenie saita: <https://www.islamdini.kz/catalogs/28>

Novosti Kazahstana: https://aqparat.info/news/2015/12/12/8194747-destruktivti_zhalgan_dini_agymdar_kyzmet.html